

Toró T. Tibor

A BÁLVÁNYOSI SZABADEGYETEM: A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI ÁTMENET LEGSTABILABB INTÉZMÉNYE

A közép-kelet-európai rendszerváltások esztendejének – 1989-nek – az utolsó napjai teltek, amikor fideszes barátaink hozták az ötletet: szabadegyetemet kell csinálni. Ők látták szerte Európában, működik – mondták. Nem kellett kétszer mondani. Éreztük, hogy a hirtelen ránk szakadt szabadságban nemcsak magunkra, de elsősorban egymásra kell figyelni. Magyarok – határon innen és túl, külön utakon, de mégis együtt. Együtt a többiekkel szemben, együtt velük – „sápadtarcúak” és „rézbőrűek”. Magyarok és románok. Különböző, de mégis azonos helyzetben: a diktatúrák kimúltak, a demokrácia azonban még várat magára. És nem mindegy, hogy mennyit.

Ez volt tehát a nagy ötlet: esélyt adni a térség népeinek sorsát jobbra fordító, mégis sokszor széttartó szándékok egymásra találásának. Találkozzanak az eszmék és az ezeket képviselők: a közélet dolgai iránt érdeklődő fiatalok, a rendszerváltásban aktív szerepet vállaló személyiségek, politikusok, közvélemény-formáló értelmiségiek. Tanítsuk egymást demokráciára! Tanuljunk egymástól toleranciát! Keressük együtt a konszenzust! Legalábbis próbálkozzunk!

Így kezdődött. Lehetett volna egy a jól sikerült, egyszeri és folytatás nélküli események közül, hány ilyen volt az elmúlt évek során! A Bálványosi Szabadegyetemnek azonban nem ilyen sors adatott: intézmény és folyamat lett. Úgy történt, hogy voltunk néhányan, a határon innen és túl, akik komolyan vettük a játékot. Mert ezt a játékot csak komolyan érdemes játszani. Így lehetett az évek során a Bálványosi Szabadegyetem és a mellette, mögötte zajló történések rendszere olyan működő fogalom, amely egyszerre sokszínű és mégis egész.

Mi mindent jelentett és jelenthet tehát Bálványos? Valószínűleg mindegyikünknek mást. Nekem legalább az alábbiakat:

– szabadegyetemet – melynek falak által nem korlátozott amfiteátrumában minden évben valami új fedezhető fel, ami aztán másként láttatja velünk a világot;

- fórumot – ahol nincsenek tabuk, ahol a legérzékenyebb témákat is, amelyeket máshol nem mondhattunk el senkinek, itt elmondhatjuk mindenkinek;
- műhelyt – amelyben kipróbáltattak a román–magyar kapcsolatok normalizálódásának újabb és újabb eszközei (néha könnyűnek találtattak);
- közéleti inkubátort – a közéleti szerepvállalás vírusával itt fertőződtek meg többen is az elmúlt években, pedig védőoltásról a közömbös vagy ellenséges hétköznapok gondoskodnak;
- politikai boszorkánykonyhát – a szabadegyetem ürügyén többször találkoznak itt a politikai élet meghatározó személyiségei, születtek programok és helyzetteremtő stratégiák;
- szemléletet és szellemiséget – ez a közélet reformját felvállaló személyek és csapatok nélkülözhetetlen sajátja lett;
- folyamatot – a közösségi dolgaink jobbra fordulását előkészítő döntések és cselekvések láncolatát

és végül, de nem utolsó sorban

- alkalmat – hogy évről évre együtt lehessünk, régiek és újak, volt és leendő eszmétársak

és

- helyet – ahol minden évben jól érezzük magunkat.

Kérdés-e még, hogy miért a Bálványosi/Tusványosi Szabadegyetem a középkelet-európai átmenet legstabilabb intézménye?

Utóirat:

Az előbbi gondolatok 2001-ben születtek, amikor szabadegyetemünk tizenkettedik alkalommal készült megnyitni képzeletbeli kapuit. Most, a huszadikra készülve sem tudom találóbban megfogalmazni a lényegét. Ismételten ajánlom régieknek és újaknak barátsággal és szeretettel (TTT)